

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ประเทศชาติจะพัฒนาได้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของคนที่จะสามารถจัดการกับทรัพยากรต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความสมดุลในสภาพแวดล้อม แนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) มีแนวคิดปรัชญาหลัก คือ การพัฒนาแบบองค์รวมที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างค่านิยมที่ดีเพื่อการพัฒนาสู่สังคมเข้มแข็ง และมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ ด้านสังคมคุณภาพ ยึดหลักความสมดุล พอดี พึ่งตนเองได้ โดยการสร้างคนดี คนเก่ง ที่มีความรับผิดชอบ ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม ครอบครัวยุบถุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เมืองน่าอยู่ มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และมีระบบการเมือง การปกครองที่ดี โปร่งใส ตรวจสอบได้ ด้านสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ จะต้องสร้างโอกาสและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้คนไทยทุกคน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเสริมสร้างฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนมีการพัฒนาระบบการเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารและวิทยาการสมัยใหม่ ด้านสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ที่ดำรงไว้ซึ่งคุณค่าเอกลักษณ์ วัฒนธรรมไทยที่เกื้อกูลและพึ่งพากัน รักษาไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว พัฒนาเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง และดูแลช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและคนยากจนในสังคม (สภาพที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545: 3)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ขณะเดียวกันกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระมุข รู้จักรักษาคือประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง และมีความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ในการจัดการศึกษาต้องยึดหลัก เป็น การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนา สาระกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2542: 5)

การที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรวมทั้ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้นั้น องค์กรหรือหน่วยงานทางการศึกษา ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน นับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิด คุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ยิ่งขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาของแต่ละกรมในกระทรวงศึกษาธิการจะต้องได้รับการพัฒนา ศักยภาพของตนเองในทุก ๆ ด้าน เช่น ความมีประสิทธิภาพเฉพาะตน ความสามารถในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีภาวะผู้นำชุมชน และการมีภาวะผู้นำด้านศาสนา วัฒนธรรม และจริยธรรมให้มากที่สุด เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ กรมสามัญศึกษา (2544 : 112) นอกจากนี้การบริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องมีลักษณะความเป็นผู้นำ มีการตัดสินใจที่ดีและ ถูกต้อง สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ รวมทั้งเป็นผู้รอบรู้หลักการบริหารงาน สามารถ นำไปใช้ได้อย่างละมุนละม่อม เหมาะสม กลมกลืนและบรรลุผลสำเร็จได้ในที่สุด ดังที่ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ (2535 : 48) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหาร ไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียน ต้องเป็นผู้มีความสามารถ ความเชี่ยวชาญที่จะทำงานร่วมกับบุคคลอื่น เพราะว่าโรงเรียน แต่ละโรงเรียนนั้นปกครองครูเป็นสิบเป็นร้อย ปกครองนักเรียนเป็นร้อยเป็นพัน และต้อง ติดต่อกับผู้ปกครอง ชุมชน หากผู้บริหารโรงเรียนไม่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการบริหาร บุคคล หรือในเรื่องการทำงานร่วมกับผู้อื่นแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความเชี่ยวชาญ ในเรื่องความคิดในการพัฒนา การวางแผนงาน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่ การศึกษา และวางทิศทางการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวไปสู่ความสำเร็จให้ได้มากที่สุด

วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นสถานศึกษาดังกั ดของวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) โดยจัดเรียนการสอนใน 3 ประเภทวิชา คือ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ประเภทวิชา พาณิชยกรรม และประเภทวิชาคหกรรม เปิดสอนทั้งหมด 12 แผนกวิชา คือ

1. แผนวิชาช่างยนต์
2. แผนวิชากลโรงงาน
3. แผนวิชาช่างเชื่อมโลหะ
4. แผนวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง
5. แผนวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์
6. แผนวิชาช่างก่อสร้าง
7. แผนวิชาช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม
8. แผนวิชาการบัญชี
9. แผนวิชาการตลาด
10. แผนวิชาการเลขานุการ
11. แผนกผ้าและเครื่องแต่งกาย
12. แผนกอาหารและโภชนาการ

และแผนวิชาซึ่งสอนรายวิชาพื้นฐาน ประกอบด้วย วิชาสามัญ และวิชาพื้นฐานวิชาชีพ อีก 4 แผนวิชา คือ

1. แผนวิชาพื้นฐาน
2. แผนวิชาสามัญ
3. แผนวิชาสัมพันธ์
4. แผนวิชาเทคนิคพื้นฐาน

ในการบริหารและจัดการด้านการศึกษาวิชาชีพของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ข้างต้น ได้ถือปฏิบัติตามระเบียบกรมอาชีวศึกษาว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พุทธศักราช 2529 (กรมอาชีวศึกษา, 2529 : 2-3) โดยมีการจัดรูปแบบและสายงานความรับผิดชอบ และแบ่งหน่วยงานบริหารออกเป็น 4 ฝ่าย ดังนี้

1. ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ควบคุมและบริหารงานในฝ่ายซึ่งมี 9 งาน คือ
  - 1.1 งานการเงิน
  - 1.2 งานการบัญชี
  - 1.3 งานสารบรรณ
  - 1.4 งานประชาสัมพันธ์
  - 1.5 งานบุคลากร
  - 1.6 งานเอกสารการพิมพ์

- 1.7 งานทะเบียน
- 1.8 งานพัสดุ
- 1.9 งานอาคารสถานที่
2. ฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา ควบคุมและบริหารงานในฝ่ายซึ่งมี 5 งาน คือ
  - 2.1 งานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน
  - 2.2 งานกิจกรรมนักเรียน นักศึกษา
  - 2.3 งานโครงการพิเศษ
  - 2.4 งานปกครอง
  - 2.5 งานสวัสดิการ พยาบาลและหอพัก
3. ฝ่ายวางแผนและพัฒนา ควบคุมและบริหารงานในฝ่ายซึ่งมี 4 งาน คือ
  - 3.1 งานศูนย์ข้อมูลการศึกษาเพื่ออาชีพและตลาดแรงงาน
  - 3.2 งานวางแผนการศึกษาและงบประมาณ
  - 3.3 งานวิจัยและพัฒนา
  - 3.4 งานผลิตการค้าและส่งเสริมกิจกรรมสหกรณ์
4. ฝ่ายวิชาการ ควบคุมและบริหารงานในฝ่ายซึ่งมีคณะวิชาและงาน คือ
  - 4.1 คณะวิชา รวม 8 คณะวิชา 14 แผนกวิชา
  - 4.2 งานหลักสูตรพิเศษ
  - 4.3 งานหลักสูตรและการสอน
  - 4.4 งานสื่อการเรียนการสอน
  - 4.5 งานวัดผลและประเมินผล
  - 4.6 งานห้องสมุด

การบริหารงานของแต่ละฝ่ายดังกล่าว ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ได้พิจารณาถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ คุณวุฒิ และวัยวุฒิของบุคคลตาม ที่กรมอาชีวศึกษามีคำสั่งย้ายและแต่งตั้งข้าราชการครูสายงานผู้บริหาร ให้ปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วย ผู้บริหารสถานศึกษา โดยทำหน้าที่ผู้ช่วยผู้อำนวยการในฝ่ายต่าง ๆ ทั้ง 4 ฝ่าย เพื่อบริหารงาน ในฝ่ายที่ตนเองรับผิดชอบให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

จากการทำงานในตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการทั้ง 4 ฝ่าย ที่ผ่านมาเป็นระยะเวลา 1 ปี ได้ประเมินผลการทำงานของผู้ช่วยผู้อำนวยการ โดยสอบถามความคิดเห็นและ

ความรู้สึกของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ พบว่า ผู้ช่วยผู้อำนวยการแต่ละฝ่ายมีปัญหาในการปฏิบัติแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมการศึกษา มีความเคร่งเครียดในการทำงาน รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานน้อย มอบหมายงานให้เพื่อนร่วมงานปฏิบัติยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึง ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ มีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป วิสัยทัศน์ การวางแผนและวิเคราะห์แนวโน้มการจัดการศึกษาอนาคตไม่เพียงพอ รายงานผลการปฏิบัติงานขาดความต่อเนื่อง ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษาขาดศิลปะในการจูงใจคนให้ทำงาน การที่แจ่มแจ้งแสดงเหตุผล และการให้คำปรึกษาแก่ผู้ร่วมงานไม่ได้เท่าที่ควร การยอมรับและเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานมีน้อย ในขณะที่ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา การมอบหมายงานให้บุคลากรในฝ่ายปฏิบัติไม่ครอบคลุมและทั่วถึง การประสานงานกับเพื่อนร่วมงานกรณีที่เกิดความขัดแย้งในการทำงานไม่ได้เท่าที่ควร ซึ่งจากปัญหาการปฏิบัติงานดังกล่าวข้างต้น ต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุง โดยการพัฒนาการทำงานของผู้ช่วยผู้อำนวยการให้มีศักยภาพสูงสุด เพราะโดยปกติแล้วผู้ช่วยผู้อำนวยการแต่ละคนย่อมมีจุดเด่นและจุดด้อยที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากวิสัยทัศน์ คุณวุฒิ ประสบการณ์ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง การรอบรู้และความรับผิดชอบงานในฝ่าย ตลอดจนการมีศิลปะและศาสตร์ในการบริหารงาน ดังนั้นการเสริมจุดเด่นและพัฒนาจุดด้อยจะช่วยให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการได้รับการไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา การยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้นำทั้งทางวิชาการ บุคลิกภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการปฏิบัติงาน และสามารถพัฒนาตนเองให้ทันตามการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่

ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เห็นความสำคัญของคุณลักษณะที่จำเป็นของการเป็นผู้บริหาร มีความต้องการที่จะพัฒนา ผู้ช่วยผู้อำนวยการทั้ง 4 ฝ่าย ให้มีคุณภาพเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล เพื่อให้เป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงานทุกระดับ และเป็นผู้นำในการพัฒนาสถานศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ตามจุดมุ่งหมายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยที่ผู้วิจัยได้เคยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคเขียงราย เป็นระยะเวลา 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2531 - พ.ศ. 2540 โดยปฏิบัติงานหมุนเวียนครบทั้ง 4 ฝ่าย และศึกษาคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ผู้บริหารโดยทั่วไปควรพัฒนา เช่น คุณลักษณะด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรู้และประสบการณ์ ด้านความเป็นผู้นำ และด้านการปฏิบัติงาน เป็นคุณลักษณะที่ควรได้รับการพัฒนา

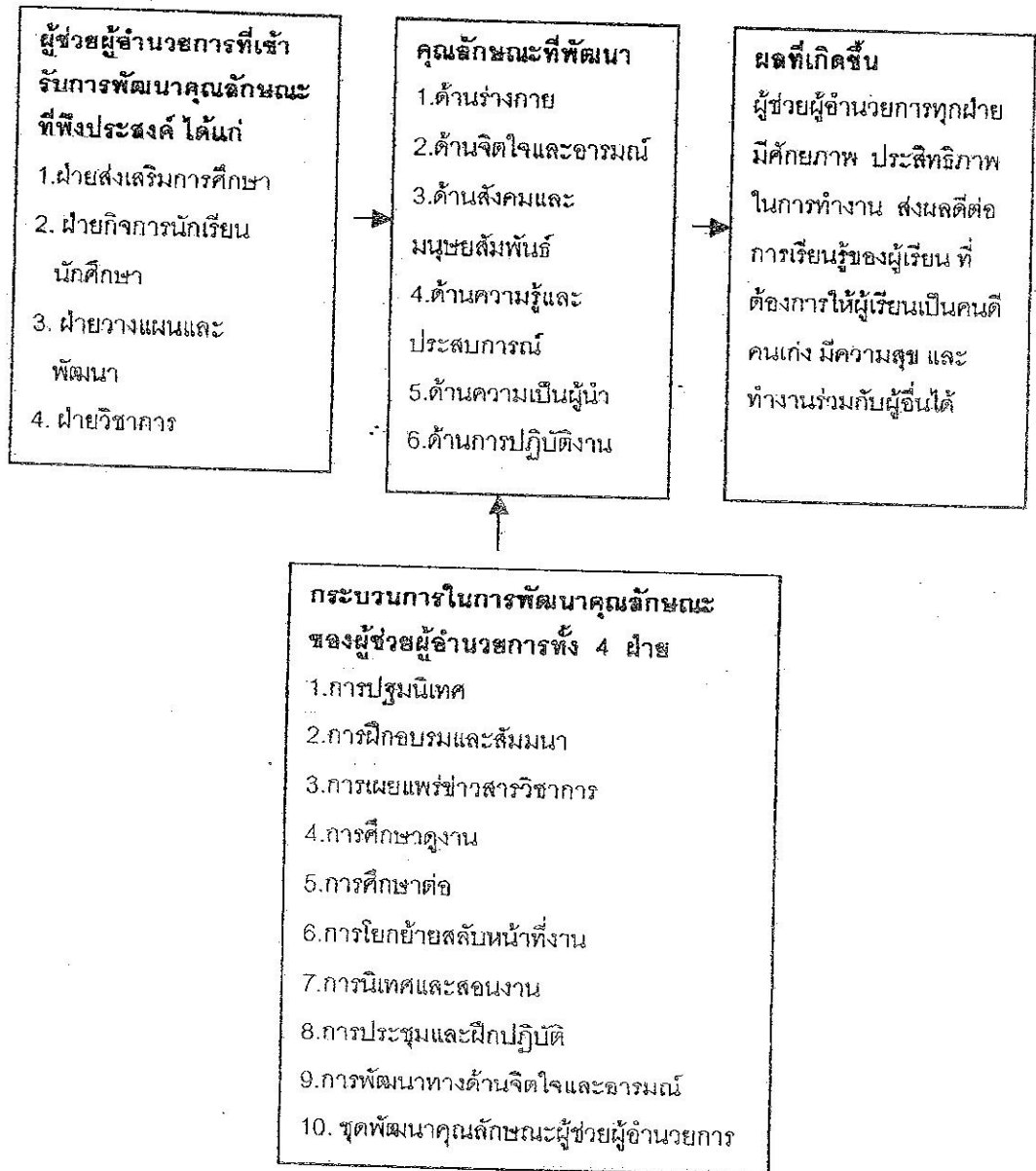
เพราะเป็นด้านที่จะต้องปะทะสัมพันธ์กับบุคคลโดยทั่วไป และมีผลต่อการทำงานมากที่สุด ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา 6 ด้าน ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษาควรมี ซึ่งจะทำให้สามารถทำงานได้อย่างเต็มตามความสามารถ ไม่สร้างปัญหาต่าง ๆ ให้กับผู้ร่วมงาน เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนและสถานศึกษาโดยส่วนรวม และมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังกล่าว ว่า ควรทำการวิจัยขยายผลไปยังผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายวางแผนและพัฒนา เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนา ผู้ช่วยผู้อำนวยการทุกฝ่ายให้มีศักยภาพในการทำงานและร่วมกันวางแผนพัฒนาสถานศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพการศึกษาสูงสุด และส่งผลต่อการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะของผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ขึ้น เพื่อนำผลที่ได้รับมาใช้ในการพัฒนาผู้ช่วยผู้อำนวยการและสถานศึกษา ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ตามความคิดเห็นของบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ก่อนการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะผู้ช่วยผู้อำนวยการ
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ตามความคิดเห็นของบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ หลังการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะผู้ช่วยผู้อำนวยการ
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ตามความคิดเห็นของบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ก่อนและหลังการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะผู้ช่วยผู้อำนวยการ

กรอบความคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างกรอบความคิดในการวิจัยดังแผนภูมิต่อไปนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้ช่วยผู้อำนวยการแต่ละฝ่ายได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถเป็นผู้นำทางวิชาการ บุคลิกภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการปฏิบัติงาน ให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับและวางใจไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน และบุคคลภายนอก
2. ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยให้การสนับสนุนการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ทางการศึกษาอย่างเพียงพอ จัดแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา การจัดสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดผลและการประเมินผลตามสภาพจริง การจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และเอกสาร ตำราเพื่อประกอบการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน การจัดทำแฟ้มสะสมผลงานของครูและนักเรียน การจัดทำสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษา การสร้างแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา การจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยให้การสนับสนุนการดำเนินงานด้านกิจกรรมขององค์การนักศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตั้งแต่การคิด การวางแผน การดำเนินงาน การจัดกิจกรรม และการสรุปรายงานผล ที่ดำเนินการทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สถานศึกษา หน่วยงาน ชุมชน วัด และท้องถิ่น
5. ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน การจัดการเรียนคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การจัดตั้งงบประมาณ

สนับสนุนการเรียนการสอน สร้างแหล่งการเรียนรู้ การจัดสิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา คุณลักษณะของผู้ช่วยผู้อำนวยการ ทั้ง 4 ฝ่าย คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา และผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของงานในแต่ละฝ่าย ตามความคิดเห็นของบุคลากรวิทยาลัยเพชรบูรณ์ ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2544 ในคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 คุณลักษณะด้านร่างกาย
- 1.2 คุณลักษณะด้านจิตใจและอารมณ์
- 1.3 คุณลักษณะด้านสังคมและมนุษยสัมพันธ์
- 1.4 คุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์
- 1.5 คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ
- 1.6 คุณลักษณะด้านการปฏิบัติงาน

2. กลุ่มทดลอง ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ 4 ฝ่าย ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา และผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของงานในแต่ละฝ่าย ตามความคิดเห็นของบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์

3. ประชากร ได้แก่ บุคลากรของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2544 จำนวน 123 คน ประกอบด้วย

1. หัวหน้าคณะวิชา	จำนวน 8 คน
2. หัวหน้าแผนกวิชา	จำนวน 16 คน
3. หัวหน้างานในฝ่ายต่าง ๆ	จำนวน 24 คน
4. อาจารย์ผู้ทำหน้าที่สอน	จำนวน 60 คน
5. เจ้าหน้าที่ในงานฝ่ายต่าง ๆ	จำนวน 15 คน

4. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2544 ที่ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 94 คน ประกอบด้วย

1. หัวหน้าคณะวิชา	จำนวน	6	คน
2. หัวหน้าแผนกวิชา	จำนวน	12	คน
3. หัวหน้างานในฝ่ายต่าง ๆ	จำนวน	18	คน
4. อาจารย์ผู้ทำหน้าที่สอน	จำนวน	47	คน
5. เจ้าหน้าที่ในงานฝ่ายต่าง ๆ	จำนวน	11	คน

5. ตัวแปรที่ศึกษา

5.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะผู้ช่วยผู้อำนวยการ ซึ่งประกอบด้วย การปฐมนิเทศ การฝึกอบรมและสัมมนา การเผยแพร่ข่าวสารวิชาการ การศึกษาดูงาน การศึกษาต่อ การโยกย้ายสลับหน้าทำงาน การนิเทศและสอนงาน การประชุมและฝึกปฏิบัติ การพัฒนาทางกาย จิตใจและอารมณ์ และชุดพัฒนาคุณลักษณะผู้ช่วยผู้อำนวยการ

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ช่วยผู้อำนวยการ ทั้ง 4 ฝ่าย ใน 6 ด้าน คือ

- 5.2.1 คุณลักษณะด้านร่างกาย
- 5.2.2 คุณลักษณะด้านจิตใจและอารมณ์
- 5.2.3 คุณลักษณะด้านสังคมและมนุษยสัมพันธ์
- 5.2.4 คุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์
- 5.2.5 คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ
- 5.2.6 คุณลักษณะด้านการปฏิบัติงาน

สมมติฐานในการวิจัย

คุณลักษณะของผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ก่อนและหลังการเข้ารับกระบวนการพัฒนา มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นคุณลักษณะผู้ช่วยผู้อำนวยการ วิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ และตรงกับสภาพความเป็นจริง
2. กระบวนการพัฒนา ใช้นวัตกรรมและวิธีการต่าง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จ เชื่อถือได้ ได้แก่ การประชุมนิเทศ การฝึกอบรมและสัมมนา การเผยแพร่ข่าวสารวิชาการ การศึกษาดูงาน การศึกษาต่อ การโยกย้ายสลับหน้าที่งาน การนิเทศและสอนงาน การประชุมและฝึกปฏิบัติ การพัฒนาทางกาย จิตใจและอารมณ์ และขุดพัฒนาคุณลักษณะผู้ช่วยผู้อำนวยการ

นิยามศัพท์

ผู้วิจัย นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ไว้ดังนี้

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการวิทยาลัย และผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัย ที่ปฏิบัติหน้าที่ในวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์

ผู้อำนวยการวิทยาลัย หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาสูงสุดของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมการศึกษา หมายถึง ผู้บริหารระดับรอง จากผู้บริหารสูงสุดของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ที่รับผิดชอบบริหารงานในฝ่ายส่งเสริมการศึกษา

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา หมายถึง ผู้บริหารระดับรองจากผู้บริหารสูงสุดของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ที่รับผิดชอบบริหารงานในฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนา หมายถึง ผู้บริหารระดับรอง จากผู้บริหารสูงสุดของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ที่รับผิดชอบบริหารงานในฝ่ายวางแผนและพัฒนา

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หมายถึง ผู้บริหารระดับรองจากผู้บริหารสูงสุดของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ที่รับผิดชอบบริหารงานในฝ่ายวิชาการ

หัวหน้าคณะวิชา หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ควบคุมการเรียนการสอนในคณะวิชา ประกอบด้วย หัวหน้าคณะวิชาช่างยนต์ หัวหน้าคณะวิชาช่างกลโลหะ หัวหน้าคณะวิชาช่างไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ หัวหน้าคณะวิชาช่างก่อสร้าง หัวหน้าคณะวิชาบริหารธุรกิจ หัวหน้าคณะวิชาคหกรรม หัวหน้าคณะวิชาพื้นฐาน และหัวหน้าคณะวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

หัวหน้าแผนกวิชา หมายถึง ครู อาจารย์ ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ให้ทำหน้าที่ปกครองดูแล ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียนนักศึกษาในแผนกวิชาที่อยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละแผนกวิชา ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนของทางราชการ จำนวน 16 แผนกวิชา ประกอบด้วย แผนกวิชาช่างยนต์ แผนกวิชาช่างกลโรงงาน แผนกวิชาแผนกวิชาช่างเชื่อมโลหะ แผนกวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ แผนกวิชาช่างก่อสร้าง แผนกวิชาช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม แผนกวิชาบัญชี แผนกวิชาการตลาด แผนกวิชาการเลขานุการ แผนกวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย แผนกวิชาอาหารและโภชนาการ แผนกวิชาพื้นฐาน แผนกวิชาสามัญ แผนกวิชาสัมพันธ์และแผนกวิชาเทคนิคพื้นฐาน

หัวหน้างานในฝ่ายต่าง ๆ หมายถึง ครู อาจารย์ ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ให้ทำหน้าที่หัวหน้างานในฝ่ายต่าง ๆ ประกอบด้วย

ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา จำนวน 9 งาน ได้แก่ หัวหน้างานการเงิน หัวหน้างานการบัญชี หัวหน้างานสารบรรณ หัวหน้างานประชาสัมพันธ์ หัวหน้างานบุคลากร หัวหน้างานเอกสารการพิมพ์ หัวหน้างานทะเบียน หัวหน้างานพัสดุ หัวหน้างานอาคารสถานที่

ฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา จำนวน 5 งาน ได้แก่ หัวหน้างานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน หัวหน้างานกิจกรรมนักเรียนนักศึกษา หัวหน้างานโครงการพิเศษ หัวหน้างานปกครอง หัวหน้างานสวัสดิการพยาบาลและหอพัก

ฝ่ายวางแผนและพัฒนา จำนวน 4งาน ได้แก่ หัวหน้างานศูนย์ข้อมูลการศึกษา เพื่ออาชีพและตลาดแรงงาน หัวหน้างานวางแผนการศึกษาและงบประมาณ หัวหน้างานวิจัยและพัฒนา และหัวหน้างานผลิตการค้าและส่งเสริมสหกรณ์

ฝ่ายวิชาการ จำนวน 6 งาน ได้แก่ หัวหน้างานหลักสูตรพิเศษ หัวหน้างานหลักสูตรและการสอน หัวหน้างานวัดผลการศึกษา หัวหน้างานสื่อการเรียนการสอน หัวหน้างานห้องสมุด หัวหน้างานอาชีพศึกษาระบบทวิภาคี

อาจารย์ ผู้ทำหน้าที่สอน หมายถึง ครู อาจารย์ ที่ทำหน้าที่สอน ในวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ เพียงอย่างเดียวไม่เป็นหัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าแผนกวิชา และหัวหน้างานในฝ่ายต่าง ๆ

บุคลากรของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ หมายถึง หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าแผนกวิชา หัวหน้างานฝ่ายต่าง ๆ อาจารย์ผู้ทำหน้าที่สอน และเจ้าหน้าที่ ในงานฝ่ายต่าง ๆ ของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างจากประชากรกลุ่มบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ จำนวน 94 คน

เจ้าหน้าที่ในงานฝ่ายต่าง ๆ หมายถึง ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว ที่ปฏิบัติงานอยู่ในงานทั้ง 4 ฝ่าย ของวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์

กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะ หมายถึง นวัตกรรมและวิธีการที่ผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่า สามารถทำให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการพัฒนาคุณลักษณะของตนเองใน 6 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรู้และประสบการณ์ ด้านความเป็นผู้นำ และด้านการปฏิบัติงาน ซึ่งวิธีการดังกล่าว ได้แก่ การประชุมพิเศษ การฝึกอบรมและสัมมนา การเผยแพร่ข่าวสารวิชาการ การศึกษาดูงาน การศึกษาต่อ การโยกย้ายสลับหน้าที่งาน การนิเทศและสอนงาน การประชุมและมีกปฏิบัติ การพัฒนาทางกาย จิตใจและอารมณ์ และชุดพัฒนาคุณลักษณะผู้ช่วยผู้อำนวยการ

คุณลักษณะผู้ช่วยผู้อำนวยการ หมายถึง คุณลักษณะที่ผู้ช่วยผู้อำนวยการแต่ละฝ่าย จากการรับรู้ของบุคลากรในวิทยาลัยเทคนิคเพชรบูรณ์ 6 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสังคมและมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรู้และประสบการณ์ ด้านความเป็นผู้นำ และด้านการปฏิบัติงาน

คุณลักษณะด้านร่างกาย หมายถึง คุณลักษณะ อันเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพที่ดี มีร่างกายที่แข็งแรง กระฉับกระเฉง แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีความสะอาด เหมาะสมกับกาลเทศะมีลักษณะ ท่าทางและการวางตัวที่ดี

คุณลักษณะด้านจิตใจและอารมณ์ หมายถึง ความเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมสูง และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น มีใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีวุฒิภาวะสูง ไม่มีอาการของโรคจิตหรือโรคประสาท เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเองได้ดี ไม่ตกเป็นทาสอารมณ์ เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจผู้อื่นได้ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่สามารถเผชิญกับความ เป็นจริงแห่งชีวิตได้

คุณลักษณะด้านสังคมและมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถ ในการประสานประโยชน์ของคนในสภาพการทำงาน ซึ่งมุ่งให้คนร่วมกันผลิตร่วมกันทำ โดย สอดคล้องกับสภาพของเศรษฐกิจ จิตใจ และความพึงพอใจของคนในสังคม ที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องสำคัญ คือ พฤติกรรมของคน การมุ่งใจกลุ่มปฏิบัติงาน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ต่อบุคคล หรือบุคคลกับหน่วยงาน

คุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์ หมายถึง คุณลักษณะ ของ ผู้ช่วยผู้อำนวยการที่เกี่ยวกับงานในอาชีพของผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารจะต้องมีความรอบรู้ ในศาสตร์ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง อันได้แก่ ศิลปศาสตร์ ความรู้ในทางวิชาชีพ และความรู้ ที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคล

คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการมุ่งใจคน ให้ยอมปฏิบัติตามความคิดเห็นความต้องการหรือคำสั่งของเขาได้ เป็นผู้มีลักษณะ หรือ คุณสมบัติที่เด่น ทั้งในด้านบทบาทการวินิจฉัยสั่งการ การอำนวยความสะดวก การมุ่งใจผู้ร่วมงาน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ให้กับบุคคลอื่น หรือกลุ่มผู้ร่วมงาน เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงาน

คุณลักษณะด้านการปฏิบัติงาน หมายถึง ศิลปะหรือเทคนิคการปฏิบัติงาน กล่าวคือ มีเทคนิคหรือศิลปะในการสั่งงาน มีเทคนิคในการคำนวณ หรือตำหนิผู้อื่น มีข้อเท็จจริง หลักการและเหตุผลที่ดี วิริเริ่มและมีความคิดใหม่ ๆ อยู่เสมอ รู้จังหวะของเวลา รับฟังและ รู้จักเลือกความคิดเห็นที่ดี หนักเอาเบาสู้นหนักแน่น อดทนไม่ห้อถอย มีความสามารถในการสร้างสรรค์ และสามารถปรับปรุงงานได้ดี